

UIT gelicht

Het geslacht Nieland

Zo nu en dan komen er in de muziekgeschiedenis muzikale families voor. Gezinnen waarvan de kinderen in de muzikale voetsporen van hun ouders treden. Geslachten met meerdere componisten. Daarbij denken we al snel aan de familie Bach. Maar wat te denken van de Nederlandse familie Nieland, die eveneens een muzikaal geheel vormde?

Het begon met vader Jan (1873-1961). Hij was bakkersknecht, maar gaf ook piano- en orgellessen. De tweede zoon, Gerard (1906-1943), was muziekdrukker. Daarnaast was hij actief als pianist, organist en dirigent en hij componeerde ook. De derde zoon, Herman (1910-1993), studeerde aan het conservatorium (piano en orgel). Hij werd o.a. organist van de Lutherse Kerk aan de Kloveniersburgwal te Amsterdam en volgde daarmee Jan Zwart en Piet van Egmond op. Herman studeerde eveneens compositie en publiceerde ruim 300 stukken, waaronder een aanzienlijk deel voor protestants kerkelijk gebruik.

Jan Nieland (1903-1963) was de oudste van de broers. Hij is ook de meest getalenteerde en de meest bekende. Jan studeerde orgel, piano en compositie in Amsterdam en behaalde vervolgens de Prix d'Excellence voor orgel en het solistendiploma voor piano. Er lag een grootse carrière voor hem als solist en componist in het verschiet. Dat lukte slechts gedeeltelijk. Onder zijn composities vallen vooral de stukken voor het piano-onderwijs op.

Eduard (1940-2009) was de zoon van Gerard. Hij was dirigent en schreef het in vakkringen bekende boek over slagtechniek. Rond de eeuwwisseling startte Eduard met een onderzoek naar de muzikale nalatenschappen van zijn vader, ooms en grootvader. Toen hij in 2009 overleed, rondde het Nederlands Muziek Instituut (NMI) zijn werk af met de uitgave van een cd-rom met alle verzamelde informatie. In het begeleidende boekje zijn bijdragen over Jan Nieland opgenomen van Ton van Eck en Klaas Trapman. Van Eck schetst hem als 'Nederlandse orgelvirtuoos met een Franse oriëntatie'.

De cd-rom vormt een ware *Fundgrube*. Grote hoeveelheden archiefmateriaal zijn geordend bij elkaar gezet. Biografische gegevens, herinneringen, brieven, recensies etc., naast muziekvoorbeelden en foto's. Dat het onderdeel 'Jan Nieland' daarbij de grootste plaats in neemt, is vanzelfsprekend.

Natuurlijk heeft deze werkwijze ook een keerzijde: wie zich kort wil oriënteren op een van de heren Nieland en hun muzikale betekenis, moet zich beperken tot de beknopte informatie uit het boekje, of zich zelf aan de hand van de vele informatie een beeld gaan vormen. Maar daar tegenover staat dat alleen al het 'doorsnuffelen' van het materiaal een prachtig tijdsbeeld oplevert.

N.a.v. "Jan Nieland en zijn broers Herman en Gerard - Een muzikale familie in de 20ste eeuw" (met cd-rom 'Kroniek van de familie Nieland 1900-2000'); Den Haag, Nederlands Muziek Instituut 2009. ISBN 978908143211.

„Ironisch is het wel: waar veel Nederlandse kerken hun orgels inwisselen voor gitaren en drumstellen, kopen de groeiende Chinese kerken nu hier hun orgels. Want een orgelcultuur is er allerminst in China.”

Predikant Kan Ren Ping en zijn vrouwelijke collega Liu Xiao Li kochten onlangs bij Johannes Orgelbouw in Ede een orgel voor hun immense kerk in Nanjing (Nederlands Dagblad, 18 februari 2013)

„Neem een doorsneeorganist. Die krijgt op enig moment het psalmbriefje van de predikant. Sommige dominees geven een "mediatief moment" op, wat de organist uitdaagt om aan de hand van de te lezen teksten na te gaan waarover de preek wellicht zal gaan. De kunst is dan om er iets passend bij te zoeken. (...) Als je wat meer tijd krijgt, kun je er op vrijdag en zaterdag rustig over nadenken, op de fiets, wandelend of voor het slapen gaan. Je moet ook nog bepalen wat je vóór de dienst gaat spelen. Zo'n vijftien minuten lang. Je kunt niet elke zondag met Cantate 147 aankomen of iets roepen aan verre stranden, geruis langs de wolken produceren of wat dan ook, maar wat je ook kiest, je moet het liefst foutloos en nog liever bezielde spelen.”

In het Christelijk Weekblad (opinieblad voor gelovig Nederland) schrijft Gerrit Kraa over „de ondankbare taak van de kerkorganist.”

„Zingen vormt slechts een onderdeel van het leven. Ik heb er geen behoefte aan om mijzelf als musicus te profileren. Als zanger voer ik meestal religieuze teksten uit. Mede daarom zing ik het liefst solo in de kerk, waar mijn bijdrage een onderdeel van de lofprijzing in de eredienst is. Op de tweede plaats komt het lidmaatschap van een vocaal ensemble. Het optreden op een groot podium eindigt op de derde plek.”

Zanger Bas Ramselaar in het Reformatorisch Dagblad (20 februari 2013)

„Als rooms-katholiek organist heb ik het altijd betreurd dat gedurende de veertigdagentijd – een tijd van inkeer en bezinning ten einde zich op het naderende paasfeest voor te bereiden – het orgel in de kerk niet bespeeld werd. Men kende slechts één uitzondering: op de vierde zondag: zondag 'Laetare'; ook wel halfvasten genoemd, werd het gebruik van het orgel toegestaan mits het beperkt bleef tot een ingehouden vreugde.”

Columnist Lourens Stuifbergen in Trouwens... (de Orgelvriend, maart 2013)